

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 10.09.2015 i Oslo tingrett,

Saksnr.: 15-012190TVI OTIR/07

Dommer: Tingrettsdommer Knut Erik Strøm

Saken gjelder: Erstatning etter trafikkulykke

[REDACTED] Advokat Trond Alan Walmsnæss Wehn

mot

Trafikkforsikringsforeningen

Advokat Yngve Skogrand

Det ble for åpne dører avsagt slik

dom:

INNLEDNING

Saken gjelder erstatning etter en trafikkulykke. Tvisten er i hovedsak konsentrert omkring tre forhold, nemlig forventet inntekt uten skaden i forhold til økonomisk erstatning, prinsippene for kapitalisering ved utmåling av menerstatning, og korrekt erstatningsnivå i forhold til rettspraksis omkring oppreisning.

Stevning i saken innkom til retten den 19. januar 2015, og tilsvar innkom i rett tid. Hovedforhandling ble først berammet til 11. juni 2015, med deretter utsatt. Hovedforhandlingen ble gjennomført 17. og 18. august 2015. Saksøker har forklart seg under hovedforhandlingen. Det er fremlagt erklæringer fra tre sakkyndige vitner, og to av disse har også forklart seg under hovedforhandlingen. Det er foretatt en omfattende dokumentasjon.

Saksøker har lagt ned slik påstand:

- 1. Trafikksforsikringsforeningen betaler [REDACTED] erstatning fastsatt etter rettens skjønn med tillegg av lovens rente fra to uker etter at dommen forkynnes og frem til betaling skjer.**
- 2. Trafikksforsikringsforeningen betaler [REDACTED] saksomkostninger, med tillegg av lovens rente fra to uker etter at dommen forkynnes og frem til betaling skjer.**

Saksøker har argumentert for en økonomisk erstatning omkring kr. 890.000 inklusive renter i påført tap, omkring kr. 355.000 i fremtidig tap, og kr. 80.000,- for advokatutgifter, for en oppreisning på omtrent kr. 125.000 til 150.000, og en menerstatning på kr. 225.000.

Saksøkte har lagt ned slik påstand:

- 1. Trafikksforsikringsforeningen dømmes til å betale erstatning til [REDACTED] etter rettens skjønn.**
- 2. Trafikksforsikringsforeningen tilkjennes sakens kostnader.**

Saksøkte har argumentert for en økonomisk erstatning omkring kr. 250.000,- i påført tap, samt et betydelig mindre beløp enn kr. 80.000 for advokatutgifter, for en oppreisning på omkring kr. 80.000, og en menerstatning på kr. 170.000.

Kr. 20.000 for utgifter forbundet umiddelbart med ulykken er godtatt, utbetalt og holdt helt utenfor saken.

Saksøkte har fremsatt et forlikstilbud på kr. 500.000 pluss oppreisning, og påberoper seg dette i forbindelse med saksomkostningene.

DE FAKTISKE BEGIVENHETER

Innledning

Det er lite tvist om sakens de faktiske begivenheter i saken. Tvist vedørende faktum er i all hovedsak knyttet til hvilke konklusjoner vedrørende fremtidig utvikling som kan foretas på bakgrunn av uomtvistede inntrufne begivenheter.

Saken gjelder en bilpåkørsel 5. mars 2011.

Arbeidslivet før ulykken

Saksøker er født i 1946. Etter diverse kurs og korttidsstudier, ble hun utdannet til arkitekt ved Arkitektthøyskolen i Oslo fra 1968 til 1974. Hun ble gift i 1976. Ekteparet har tre barn født i 1978, 1981 og 1985. Saksøker har helt fra 1974 og frem til ulykken arbeidet som arkitekt, eller tatt utdannelse som kan sees som en videreutvikling av hennes kvalifikasjoner som arkitekt. Hun har imidlertid i liten utstrekning praktisert sitt yrke på full tid i denne perioden, og lange perioder har hun prioritert forhold som å ta seg av barn i oppveksten, ta seg av syke familiemedlemmer og gå heltid på kunstscole, i en utstrekning som har gjort at hun har hatt årlige inntekter som har ligget meget lavt, og noen ganger ligget på tilnærmet ingenting.

I det følgende er saksøkers pensjonsgivende inntekt gjengitt til venstre, og opptjente pensjonspoeng hvert enkelt år justert med dagens grunnbeløp 90.068 til høyre, for å gi en antydning om inntektenes nåtidsverdi.

1974	30.800	200.851		1987	198.800	521.493		2000	87.900	163.923
1975	61.300	296.884		1988	100.200	202.653		2001	3.800	6.763
1976	41.800	223.368		1989	19.300	53.859		2002	2.400	4.060
1977	0	0		1990	87.600	233.462		2003	2.400	3.862
1978	14.000	86.465		1991	99.400	165.725		2004	10.500	16.266
1979	83.100	371.457		1992	97.500	153.115		2005	22.600	33.892
1980	90.400	400.472		1993	52.700	127.896		2006	13.900	20.140
1981	63.700	153.517		1994	47.700	113.485		2007	4.000	5.499
1982	102.300	355.768		1995	49.000	113.485		2008	83.637	108.982
1983	150.900	516.089		1996	49.500	109.882		2009	135.449	169.327
1984	94.300	268.402		1997	49.800	107.180		2010	208.103	251.289
1985	80.300	195.477		1998	64.600	130.598		2011	Ulykken	i mars
1986	159.900	435.028		1999	110.200	213.461				

Frem til 2008 var saksøker ansatt i eget aksjeselskap. Hun fikk råd fra sin regnskapsfører om at inntektene var så små at aksjeselskapsmodellen ikke var hensiktsmessig. Hun avviklet aksjeselskapet i 2008, og fortsatte virksomheten som et enkeltforetak. Hun arbeidet nå i kontorfellesskap innenfor arkitektur og bygg, og hver det naturlig tilfløt henne oppgaver også gjennom andre. Inntektene disse tre siste årene før ulykken var derfor sterkt økende, nemlig

- I 2008 hadde hun salgsinntekter kr. 147.818, driftsutgifter kr. 71.678, som gav næringsinntekt kr. 76.140.
- I 2009 hadde hun salgsinntekter kr. 211.823, driftsutgifter kr. 78.231, som gav næringsinntekt kr. 133.592.
- I 2010 hadde hun salgsinntekter kr. 241.489, driftsutgifter kr. 64.068, som gav næringsinntekt kr. 177.421.

Saksøker har helt fra 2005 og frem til 2014 hatt inntekter som styremedlem i en stiftelse, utbetalinger som har varier fra kr. 2.000 til kr. 31.000 per år. De fleste år ligger inntekten området fra kr. 7.500 til kr. 14.000. Det som er interessant for saken er at i 2010 da hun mottok kr. 31.000, skyldes dette høyere beløpet at hun hadde gjort en del arkitektarbeid for stiftelsen som ble betalt via styrehonoraret.

Det er fremlagt fastlegelegejournaler. Disse bærer preg av mange konsultasjoner og mange helseproblemer, men meget få sykemeldinger. Saksøker skiftet fastlege i 2008, og det er en markert forskjell på journalene ved at det frem til 2008 er tatt med en rekke subjektive plager og symptomer som ikke har medført behandlingstiltak, mens legen etter 2008 i liten utstrekning har med slike forhold. **Saksøker** hevder at hun ikke har hatt helseproblemer som har redusert hennes arbeidsevne, men **saksøkte** hevder at legejournalene viser at hun har hatt så mange problemer med helsen, at dette også før ulykken var med å redusere hennes yrkesaktivitet. I og med de lave inntekter og det varierende inntektsnivå saksøker har hatt, samt at kravet bygger på en lavere inntekt enn arkitekters vanlige inntekt, blir denne uenigheten i praksis ikke et spørsmål om en inngangsinvaliditet som reduserer erstatningen, men mer uenighet om argumenter for og imot sannsynligheten for den inntektsutviklingen saksøker hevder hun ville hatt frem til hun ville pensjonert seg.

Ulykken og skaden

Saksøker ble kjørt ned av en bil den 5. mars 2011. Hun gikk på fortauet sammen med en venninne. En bil kom over i motsatt kjørebane og videre inn på fortauet, hvor begge to ble truffet. Bilen kjørte videre etter påkjørselen, og bilføreren er aldri blitt funnet. I tillegg til småskader, ble saksøker påført et brudd ved sideleddet til en nakkevirvel uten at det kom ut av stilling, samt hjernerystelse og to blødninger under den harde hjernehinnen på yttersiden av høyre pannelapp.

Nakkeskaden ble behandlet med nakkekrage i tre måneder. Varige plager etter denne skaden er små, og er av de sakkyndige bare anset som en faktor til veiledning ved fastsettelsen av den samlede medisinske invaliditet etter hodeskaden.

De to blodansamlingene ved høyre pannelapp gikk tilbake av seg selv. Overlege dr. med Jan Berstad utarbeidet en sakkyndigerklæring den 20. mai 2014 etter enighet mellom partene om dette. Saksøkte ønsket deretter en ny vurdering. Sandvika Nevrosenter ved professor dr. philos Stein Andersson utarbeidet deretter en spesialisterklæring etter nevropsykologisk undersøkelse, og på denne bakgrunn utarbeidet professor dr. med. Tryggve Lundar en sakkyndigerklæring den 27. mai 2015. Både Berstad og Lundar har forklart seg under hovedforhandlingen, og Berstad har da også forholdt seg til Anderssons nevropsykologiske undersøkelse. Forskjellene i vurderingene i de opprinnelige erklæringer fra Berstad og Lundar hvor ganske små, bortsett fra at de vurderte den medisinske invaliditet etter skadene slik at saksøker etter Berstad vurdering havnet en gruppe høyere enn ved Lundars vurdering, i forhold til gruppene for yreksskadeerstatning. Under hovedforhandlingen er imidlertid dette blitt justert, slik at begge endelige vurdering ligger innenfor samme gruppe. Det er nyanser mellom de to sakkyndiges vurderinger, og mellom partenes oppfatninger av deres vurderinger, men i forhold til de spørsmål som er omtvistet, trenger retten ikke å gå inn på dette, men kan nøye seg med en mer skjematisk beskrivelse som retten oppfatter som uomstridt.

Begge de sakkyndige har undersøkt saksøker for nevrologiske symptomer. Dr. Berdal fant i mai 2014 slike symptomer, mens dr. Lundar ikke fant det i mai 2015. Det er ikke sikkert hvorvidt dette skyldes forskjellige vurderinger, eller en bedring i løpet av det siste år. Ved den nevropsykologiske undersøkelse er det ikke funnet symptomer, og saksøker scorer over gjennomsnittet i samme aldersgruppe på denne undersøkelsen.

Av subjektive symptomer oppgir saksøker at hun har fått dårlig konsentrasjonsevne og mental utholdenhet, og hun er blitt mer initiativløs. Hun har også fått svekket hukommelse. Dette har umuliggjort å fortsette med vanlig arkitektvirksomhet. Hun har forsøkt, og kan fungere i den første kreative fasen. Arbeid som arkitekt forutsetter imidlertid at hun har evnen til å gjennomføre prosjekter med detaljplanlegging og arbeid med dokumenter. De subjektive symptomer hun beskriver er meget godt i overensstemmelse med hva man kan forvente ved små skader på høyre pannelapp, og derfor godt forenelige med de objektive funn som var tilstede i tiden etter ulykken. Det er derfor ikke tvilsomt at disse subjektive symptomer er fremkalt av ulykken, og at de har umuliggjort videre arbeid som arkitekt. Plagene etter bruddet i nakken er ikke store nok til å gi noen selvstendig prosentvis ansettelse av invaliditet, men tas i stedet med som en faktor ved fastsettelsen av den invaliditet som følger av hjerneskaden. Dr. Berdal har under hovedforhandlingen justert sin vurdering av medisinsk invaliditet til cirka 33 prosent, mens dr. Lundar har fastholdt sin vurdering til cirka 30 prosent.

Retten legger til grunn at det er enighet om at saksøker skal ha en menerstatning beregnet med utgangspunkt i yrkesskadeforskriftenes klasse 2 for medisinsk invaliditet mellom 25 og 34 prosent. Det er også enighet om at saksøker før ulykken var frisk nok til å drive ordinær arkitektvirksomhet, mens hun etter ulykken ikke har vært istand til dette. Som nevnt er det imidlertid uenighet om helseplager som er uavhengig av ulykken har hatt negativ innvirkning på inntektsnivået hennes før ulykken, og ville hatt det også i fremtiden om ulykken ikke hadde funnet sted.

Arbeidsliv og inntekter etter ulykken

Saksøker var etter ulykken 100 prosent sykemeldt fra 5. mars til 20. mai 2011, 80 prosent sykemeldt fra 20. mai til 17. august 2011, 60 prosent sykemeldt fra 17. august 2011 til 17. oktober 2011 og 50 prosent sykemeldt fra 17. oktober 2011 til 2. mars 2012. Saksøker fikk ikke innvilget arbeidsavklaringspenger, og har derfor ikke hatt behov for sykemeldinger fra 2. mars 2012 og fremover.

Et halvt år etter ulykken forsøkte saksøker å komme tilbake i arbeidet. Hun greide å delta i den innledende kreative fase av prosjekter, men ikke det videre arbeid. Hun gjorde også enkelte alvorlig feil da hun skulle arbeide med byggeprosjekter i den mer detaljorienterte fasen. Dette var feil hun aldri hadde gjort før, og som viste at det ikke var forsvarlig for henne å fortsette. Perioden med fullstendig fravær fra arbeidet det første halvåret etter ulykken, gjorde det også vanskelig å komme i gang, fordi hun da var falt ut av markedet i forhold klientmassen, samtidig som hun hadde mistet sin ansvarsrett. Den kreative innledende fasen av et arkitekturprosjekt var ikke noe hun kunne tjene penger på. Denne fasen er mest for å selge seg inn hos kunden, slik at dette kan føre til de inntektsgivende deler senere i et prosjekt.

I ulykkesåret 2011 mottok saksøker kr. 14.000 i lønn fra stiftelsen, kr. 59.799 i sykepenger. Leie- og kapitalinntekter kom i tillegg, samt pensjonsinntekter som ville vært de samme med og uten skaden.

I 2012 mottok saksøker kr. 14.000 i lønn fra stiftelsen og kr. 99.535 i næringsinntekt. Leie- og kapitalinntekter kom i tillegg, samt pensjonsinntekter som ville vært de samme med og uten skaden.

I 2013 mottok saksøker lønn fra stiftelsen med kr. 11.000 og næringsinntekt med kr. 32.515. Leie- og kapitalinntekter kom i tillegg, samt pensjonsinntekter kr. 74.303 som ville vært de samme med og uten skaden.

I 2014 mottok saksøker lønn fra stiftelsen med kr. 11.000 og hadde ikke lenger noen næringsinntekt. Leie- og kapitalinntekter kom i tillegg, samt pensjonsinntekter kr. 201.100 som ville vært de samme med og uten skaden.

PARTENES ANFØRSLER

Saksøkers anførsler

Lidt og fremtid tap i næring

Saksøker nevner innledningsvis at hun har rett til uttak av alderspensjon fra fylte 62 år selv om hun er i fullt arbeid, og med hennes forholdsvis lave inntekter, var det sannsynlig at hun ville gjort dette uansett. Det er altså ikke slik at pensjonsinntekter etter ulykken skal sees som en konsekvens av ulykken, og trekkes ifra i regnstykket over hennes tap.

Saksøkers erstatning for tapt yrkesinntekt, bygger på en forutsetning om at det skjedde en markant endring i saksøkers yrkesliv i 2008, en endring som er bevist ved saksøkers egen forklaring sammenholdt med utviklingen av hennes næringsinntekt i perioden. Saksøker var i 2008 kommet inn i et kontorfellesskap, som passet hennes form for arkitektvirksomhet godt. Hun fikk innarbeidet seg hos klienter og fikk egne oppdrag, men kunne også ta arbeid for andre i kontorfellesskapet. Denne arbeidsformen passet henne meget bra, samtidig som hun ikke hadde noen sosiale forpliktelser som holdt henne tilbake yrkesmessig. Det er en markert og jevn økning av næringsinntektene fra 2008 til 2009 og 2010. Utgiftene i næring holder seg derimot ganske stabilt. Det mest sannsynlig er at denne utviklingen ville fortsatt om skaden ikke var inntrådt, selv om saksøker godtar at hun ikke ville nådd opp i en inntekt som tilsvarende vanlig inntektsnivå for arkitekter.

Den mest sannsynlige utvikling var at inntektene vill steget i noe raskere takt fra 2010 til 2011, og at veksten deretter ville ha fortsatt etter en noe utflatet kurve. Det må anses som temmelig sikkert at saksøker ville fortsatte sin yrkesvirksomhet langt ut over 70 år, hvilket er vanlig blant arkitekter, men hun har valgt å avgrense kravet til ut året 2016, det vil si til 70 og et halvt års alder. Dette er i samsvar med det alminnelige erstatningsrettslige prinsipp om at det viktigste ved vurderingen er skadelidte økonomiske situasjon umiddelbart før skaden.

I beregningen har hun forutsatt at det ikke foreligger noe tap i lønnsinntekt fra stiftelsen, som ville blitt den samme med og uten skaden.

Den beregning saksøker har gjort, bygger på økende næringsinntekt med omtrent kr.40.000 årlig fra 2011 til 2013, og deretter et stabilt nivå på kr.300.000. Videre er det beregnet renter av beløpene. Dette gir

- tap i 2011 basert på næringsinntekt uten skade kr. 221.000, på kr. 171.194,
- tap i 2012 basert på næringsinntekt uten skade kr.260.000, på kr. 160.486,
- tap i 2013 basert på næringsinntekt uten skade kr. 300.000, på kr. 261.779,
- tap i 2014, basert på næringsinntekt uten skade kr. 300.000, på kr. 294.246,
- fremtidig neddiskontert tap i 2015, basert på næringsinntekt uten skade kr. 300.000, på kr. 181.176
- fremtidig neddiskontert tap i 2016, basert på næringsinntekt uten skade kr. 300.000, på kr. 174.208.

Menerstatning

Saksøker godtar at menerstatning gis basert på yrkesskadetrygdens gruppe 2 med medisinsk invaliditet på mellom 30 og 33 prosent. Utgangspunktet for erstatningen er yrkesskadetrygdens erstatning pluss en tredjedel, basert på erstatning fra og med skadetidspunktet, men beregnet ut ifra folketrygdens grunnbeløp på domstidspunktet. Saksøker påberoper seg ikke noe skjønnsmessig tillegg til den sjablongmessige utmåling som er utgangspunktet i rettspraksis. Dette gjør at erstatningen skal beregnes ut ifra en årlig erstatning på 12 prosent av grunnbeløpet kr. 90.068, det vil si kr. 10.808, tillagt en tredjedel, altså kr. 14.410. Dette er ikke omstridt i saken.

Erstatningen skal utbetales som en engangsutbetaling beregnet ut ifra saksøkers forventede gjenstående levealder på skadetidspunktet, og neddiskontert til en nåtidsverdi. Heller ikke dette er omstridt.

Saksøker godtar at rettspraksis har lagt opp til at beregningen av menerstatning som hovedregel skal gjøres sjablongmessig. Selve neddiskonteringen skjer ut ifra to anslag, nemlig et anslag av rentenivået og et anslag av gjennomsnittlig gjenværende levealder.

Det er enighet om at rentesatsen ved neddiskonteringen skal være i samsvar med den nyeste Høyesterettspraksis nemlig Kreutzer-dommen (Rt. 2014 s.1203) som legger rentenivået på 4 prosent.

Rentesatsen var uavklart, men fra Høyesterettsdom i Rt.1981 s.138 (Sevaldsen-dommen) ble det slått fast at den gang skulle være 6 prosent, hvilket var den samme renten som ble anvendt ved kapitaleiring av menerstatning etter yrkesskadeloven. Ved dom Rt. 1993 s. 1524 (Ølberg-dommen) ble renten satt ned til 5 prosent for årlige erstatningsutbetalinger for økonomisk tap, mens Rikstrygdeverkets rente ikke var blitt tilsvarende nedsatt, Dette ble knesatt i praksis også for menerstatning ved en voldgiftsdom RG 1995 s.1021 mellom en skadelidt og UNI Storebrand Skadeforsikring AS med høyesterettsdommer Kjetil Lund sammen med professorene Lødrup og Kjørstad som voldgiftsdommere. Kapitaliseringsrenten ble videre generelt satt ned til 4 prosent ved Kreutzer-dommen i 2014, og dette inkluderte renten ved kapitalisering av menerstatning.

Det andre anslaget som ligger til grunn for beregningen, nemlig levealder, er imidlertid aldri blitt justert tilsvarende, og dette spørsmålet er heller ikke problematisert i den foreliggende rettspraksis. Dagens tabeller som er forskriftsfestet ved kapitalisering av menerstatning for yrkesskadetrygden, er basert på SSBs dødelighetserfaringer i tidsrommet 1956 til 1960. Dette gir hele 5,22 år kortere levealder for saksøker enn det en beregning basert på SSBs aktuelle dødelighetserfaringer ville gjort. Dette er et generelt problem for alle skadelidte, men de prosentvis utslagene blir større dess eldre skadelidte er.

Saksøker er som nevnt klar over at rettspraksis er restriktiv med å legge inn store individuelle variasjoner ved beregning av menerstatning, og vil heller ikke hevde at dette bør gjøres i den foreliggende sak. Poenget er at Høyesterett (og voldgiftsretten) har vært villige til å gå inn og endre den ene faktor ved kapitaliseringen, nemlig renten, når den rente som er vært brukt tidligere er blitt forledet og ikke står i rimelig forhold til dagens realiteter. Dette er blitt gjort til tross for at de samme endringer ikke er funnet sted i forhold til den forskriftsforankrede rente ved kapitalisering av yrkesskadeerstatningen. Gjenværende levetid for kvinner på saksøkers alder har økt med om lag 30 prosent siden det SSB-grunnlag som brukes ble fastlagt. Det er alene forskjellen på yrkesskade-forskriftene foreldede levealdersberegning og en aktuell oppdatert levealdersberegning som er årsaken til at partene i den foreliggende sak ender med et krav på kr. 225.000 mot et tilbud på kr. 170.000.

Saksøker hevder at forskjellen mellom en riktig forventet levealder og den som tradisjonelt brukes, nå er blitt så stort at man må regne med at hvis forholdet problematiseres overfor Høyesterett, vil Høyesterett i sine avgjørelser legge nye og aktuelle beregningstall til grunn. Dette må derfor anses som gjeldende rett.

Saksøker understreker at renteendringer skjer oftere og er mer vanskelige å forutse enn endringene i levealder. En endring vil derfor ikke skape større oppgjørstekniske problemer, enn de tilsvarende endringer som er skjedd i rettspraksis vedrørende rentefoten.

I erstatningsretten forøvrig anvendes aktuell forventet levealder, så en justering av kapitaliseringen av menerstatning er ikke et avvik, men en harmonisering med den øvrige erstatningsretten. I motsetning til ved yrkesskade, vil en endring her ikke innebære at forskrifter blir satt til side. Forholdet er ikke lovregulert, og det kan derfor ikke sies å være en lovgiveroppgave å endre rentefoten. Derimot er det i motsetning til ved yrkesskadeerstatning normalt ingen adgang til å kreve at erstatningen utbetales årlig, slik at saksøker ikke har en mulighet til å unngå kapitaliseringen ved istedet å velge slike utbetalinger.

Oppreisning

Retten står overfor en særdeles stygg påkjørsel med en sjåfør som stakk av fra ulykkesstedet. Saksøker viser særlig til Rt. 2009 s. 6 (Parkeringsplass-dommen) hvor uaktomheten var mindre, og hvor oppreisningsbeløpet ble kr. 75.000. Videre viser saksøker til en rekke dommer hvor erstatningsnivået er blitt øket etter 2009.

Saksøker anser at oppreisningsbeløpet bør ligge i området omkring 125.000 til 150.000 kroner.

Utgifter til advokathjelp før stevning

Arbeidet omfang er ikke blitt bestridt at saksøkte. Arbeidet er blitt mer omfattende enn normalt fordi saksøkte først sa seg enig i å la en sakkyndig se på saken, men deretter ønsket en ny sakkyndigvurdering når de ikke var fornøyd med resultatet av den første. Saken inneholder prinsipielle spørsmål knyttet til kapitalisering av menerstatning. Kravet på kr. 80.000 opprettholdes derfor.

Saksøktes anførsler

Lidt og fremtid tap i næring

Saksøker slår under henvisning til avgjørelsen Rt. 2010 s.548 fast at det er differanseprinsippet som gjelder.

Saksøker understreker innledningsvis at forskjellige bevis har forskjellig tyngde, og at objektivt konstaterbare kjensgjerninger, slik som historiske inntektstall, har langt større vekt enn saksøkers intensjoner og oppfatninger idag av hvordan fremtiden ville bli. Om de forskjellige bevis vekt viser saksøkte særlig til Rt. 1998 s.1 565 (Anne-Lene Lie-dommen). Det er saksøker som har bevisbyrden, og når kravet bygger på en inntekt som klart overstiger det historiske nivå, blir kravet til bevis ytterligere skjerpet.

Inntekten saksøker hadde i 2010 var ekstraordinært høy i forhold til årene før. Historiske inntektstall viser også andre perioder hvor saksøkers inntekt har steget betydelig på kort id, men uten at dette har ført til et stabilt høyt inntektsnivå over tid.

Saksøkers helseplager gjennom lang tid må tas i betraktning. Det er grunn til å tro at de kan ha vært en medvirkende faktor ved det lave historiske inntektsnivå, og at disse problemene også ville redusert inntekten etter 2010 om ulykken ikke hadde inntruffet.

Hvis man velger å regne gjennomsnittslønn over forskjellige perioder, er det gjennomsnittet for de tre siste år før ulykken som gir det mest gunstige tallet for saksøker, og dette er en næringsinntekt på kr. 119.337 per år. Dette godtas av saksøkte, og må sies å være godt i overkant av hva saksøker har greid å sannsynliggjøre.

Det normale er å regne med arbeidsinntekt frem til fylte 67 år, og avvik fra dette i rettspraksis gjelder oftest at skadelidte ikke engang får medhold i at vedkommende ville stått så lenge i arbeid. Med den sterkt varierende, og til dels lave historiske inntekt, sammenholdt med saksøkers helseplager, er det ikke sannsynliggjort at hun ville fortsatt å arbeide utover 67 år.

Saksøkte godtar en næringsinntekt i ulykkesåret på kr. 119.337, avrundet og justert med en økning på 3,5 prosent per år som utgangspunkt for erstatning. Tap kan bare regnes frem til fylte 67 år.

Saksøkte hadde for året saksøker fyller 67 tatt med alderspensjonen som en inntekt som reduserer tapet. Subsidiært var det samme gjort for årene etter fylte 67, hvis retten skulle komme til at saksøker i denne perioden ville vært yrkesaktiv uten skaden. Retten har forstått saksøkte under hovedforhandlingen slik at denne anførselen nå er frafalt, og at det aksepteres at saksøker fra fylte 67 år ville tatt ut full alderspensjon uansett om skaden hadde inntrådt eller ikke, og uansett om hun ville vært i arbeid eller ikke.

Menerstatning

Det er bare et punkt hvor det er uenighet mellom partene om beregningen av menerstatningen, nemlig spørsmålet om hvilken gjenværende levealder som skal legges til grunn ved kapitaliseringen.

Saksøker hevder at det ikke er grunnlag for å avvike vanlig beregningsmåte for denne erstatningen.

Saksøker viser til at menerstatningen har vært en standardisert ytelse helt fra 1973. Dette er opprettholdt ved Høyesteretts avgjørelser Rt. 1993 s. 1547 (Skoland-dommen), Rt. 2000 s. 441 (Kåsa-dommen) og ved avgjørelsen i Høyesterett HR-2015-1362-A, hvor forøvrig særlig det forhold at også menerstatning skal vurderes etter differanseprinsippet ble slått fast. Saksøker viser videre til en dom ved Borgarting lagmannsrett (LB-2012-115118), hvor det for kapitalisering av yrkesskadetrygd, ble slått fast den forskriftmessige fremgangsmåte er gyldig selv om beregningen i samsvar med forskriftenes kapitaliseringsfaktorer gav et urimelig resultat. Saken ble ikke sluppet igjennom til behandling i Høyesterett.

I Kreutzer-dommen har Høyesterett i storkammer behandlet prinsippene for erstatningsberegning i sin fulle bredde, og fastlagt den alminnelige kapitaliseringsrente til 4 prosent, uten at spørsmålet om gjenværende levealder ble ansett som omstridt eller tvilsomt.

Skal den faste beregningsmåte som er fulgt siden 1973 andres, er dette en lovgiveroppgave, ikke et spørsmål som domstolene bør ta fatt i.

Oppreisning

Det blir ikke bestridt at den skadevoldende handling objektivt sett var grovt uaktsom, men vi vet lite om skadevolders personlige forutsetninger og skyld.

Saksøker har lagt seg på et erstatningsnivå som i rettspraksis kan sammenlignes med for eksempel forsettlig voldtekt eller uaktsomt drap. Det er klart at dette er for høyt. P-plass dommen som saksøker viser til, gjaldt et meget mer alvorlig tilfelle, hvor uaktsomheten grenset mot forsett, og hvor skadene skadelidte ble påført var meget alvorlige.

Saksøkte antar på denne bakgrunn at en oppreisning omkring kr. 80.000 vil være riktig.

Advokatutgifter før stevning

Advokatutgiftene før stevning hevdes å være for høye i forhold til de problemer saken reiser.

RETTENS BEMERKNINGER

Lidt og fremtid tap i næring

Retten bemerker at spørsmålet om hvilken næringsinntekt saksøker ville ha fått uten skade er vanskelig å avgjøre, simpelthen fordi hennes inntektsforhold har vært sterkt varierende, samt ligget under det vanlige inntektsnivå for personer med hennes utdannelse.

Legejournalene tyder på at saksøker har hatt en god del medisinske plager, men hun har i liten grad vært sykemeldt. Den legen hun hadde frem til 2008, har også i stor grad notert opplysninger om plager som ikke har ført til noen nærmere undersøkelser eller til behandlingstiltak. Samtidig viser saksøkers inntekter at hun uansett har arbeidet mindre enn normalt nesten alle årene. Retten er av den oppfatning at det i denne situasjon er nærmest umulig å tilbakeføre noen konkret inntektsreduksjon til helseplagene. Men de utgjør en usikkerhetsfaktor som er et argument for at man ikke bare bør se på inntektsutviklingen rett før ulykken, men også må ta hensyn til hvordan saksøkers yrkeskarriere hadde artet seg sett over en periode på mange år.

Retten finner ingen grunn til å tvile på saksøkers forklaring om at hun fra 2008 var kommet inn i et kontorfellesskap som fungerte meget bra for henne faglig og organisasjonsmessig. Retten viser til at dette stemmer meget godt med de inntekts- og regnskapsopplysninger som foreligger for perioden fra 2008 til 2011. Disse årene viser en utvikling med jevnt økende salgsinntekter og næringsinntekt, og retten finner at det derfor vil bli misvisende å vurdere fremtidige inntekter ut ifra et gjennomsnitt av de tre årene. Det er etter rettens oppfatning åpenbart at det var en oppstartsperiode med lave inntekter, og at inntektsnivået hun kunne forvente fremover må fastsettes ut ifra den utvikling hun hadde oppnådd da ulykken inntraff. Det er også påvist en vedvarende interesse for arkitekturket, som sammen med inntektsøkningen de tre siste årene før ulykken, gir en klar sannsynlighetsovervekt for at hun hadde fortsatt å være yrkesaktiv også etter at hun hadde fylt 67 år. Dette ville også vært vanlig i forhold til denne profesjonen.

Når retten ser på hennes meget varierende, og til dels meget lave historiske inntekter, blir det imidlertid ingen selvfølge at man kan forutsette at den oppadgående utvikling ville fortsette helt opp til en inntekt på omkring kr.300.000. Retten må legge betydelig vekt på de tidligere ujevne og dels meget lave inntekter, og retten er derfor kommet til at de resonnementer som saksøker har anført om nyetableringen i kontorfellesskap og økende

inntekter, ikke kan begrunne mer enn en næringsinntekt på kr.200.000 i 2011. Tatt i betraktning saksøkers alder finner retten også at det er mest realistisk å regne med at det ikke ville bli noen økning av dette beløpet de påfølgende.

Erstatningen blir altså å fastsette ut ifra at hun uten skaden ville ha hatt en næringsinntekt på kr. 200.000 per år ut året hun fyller 70 år. Det synes å være enighet om å sette skille mellom lidt tap og fremtidig tap til årsskiftet 2014/2015. Det er uansett store skjønsmessige momenter som gjør en nøyaktig beregning umulig. Ved beregningen har retten bortsett fra næringsinntekten, lagt de samme tall inn i Compensatio-programmet, som saksøker har gjort i sine beregningsark for næringsinntekt kr. 250.000 stigende med 3,5 prosent i alle år. Beløpene er beregnet med renter. (Retten gjør oppmerksom på at beregningen på rettens program gav noen få kroner i avvik for minstefradrag /oppgjørsfradrag i forhold til saksøkers beregninger)

Dette gir

- tap i 2011 basert på næringsinntekt uten skade kr. 200.000, på kr. 152.296,
- tap i 2012 basert på næringsinntekt uten skade kr.200.000, på kr.103.395,
- tap i 2013 basert på næringsinntekt uten skade kr. 200.000, på kr.159.774,
- tap i 2014, basert på næringsinntekt uten skade kr. 200.000, på kr. 197.754,
- fremtidig neddiskontert tap i 2015, basert på næringsinntekt uten skade kr. 200.000, på kr. 120.195,
- fremtidig neddiskontert tap i 2016, basert på næringsinntekt uten skade kr. 200.000, på kr. 114.472.

Det gir en samlet erstatning for tapt inntekt på kr. 613.219 (hvorav kr. 96.904 er renter), det vil avrundet si kr. 620.000, og en erstatning for fremtidig tap i arbeid på kr.234.667, det vil avrundet se kr. 240.000. Det er tilstrekkelig at skillet mellomtapt næringsinntekt og fremtidig tap i næringsinntekt fremgår i domspremissene, og domsslutningen kan derfor gis for det samlede beløp.

Menerstatning

Retten konstaterer at det bare foreligger uenighet på ett punkt vedrørende utmålingen av menerstatningen, og det er hvilken gjenstående levealder som skal legges til grunn ved beregningen.

Det er entydig fastslått i rettspraksis, og heller ikke omstridt, at beregningen av menerstatning er en skjematisk beregning med liten anledning til individuelle avvik. Når slike avvik forekommer, er det knyttet til særlige velferdsmessige forhold omkring den enkelte skadelidte, hvilket uomstridt ikke er tilfelle i den foreliggende sak. I den foreliggende sak er det enighet om at beregningen skal foretas med utgangspunkt i yrkesskadetabellens gruppe 2, og at det ikke foreligger grunn til å avvike utgangspunktet med 12 prosent av folketrygdens grunnbeløp på domstidspunktet tillagt en tredjedel.

Dette innebærer at hvis saksøkers anførsler om at hennes gjenstående levealder skal beregnes ut ifra dagens dødelighetstall skal føre frem, så må dette være i overensstemmelse med gjeldende rett også i alle tilsvarende saker. Med andre ord forutsetter det at Høyesterett om de får seg forelagt spørsmålet, vil komme til samme resultatet, og at dette gjelder uansett individuelle trekk ved skaden eller ved skadelidte. Det innebærer følgelig også at saksøkers løsning forutsetter at kapitaliseringen ved menerstatning blir gjenstand for en generell omlegging. En slik generell omlegging vil normalt ikke skje før det tidspunkt da Høyesterett tar standpunkt til spørsmålet, men det betyr ikke at ikke underordnet rett må dømme slik den etter lov og rettspraksis antar at Høyesterett vil dømme, når spørsmålet blir forelagt for dem.

Retten understreker at det i denne saken ikke dreier seg om at tingretten skal avvike fra et klart prejudikat eller fra en lov eller forskrift. Det omstridte forhold er ikke regulert i lov eller forskrift. Selve kjernen i tvisten kretser i stor grad omkring prejudikatsvirkningen av den foreliggende rettspraksis, ikke om at retten skal fravike prejudikatene. Etter rettens oppfatning følger det av dette at saksøktes argument om at en endring av levetidsfaktoren ved kapitaliseringen er et lovgiverspørsmål, ikke har noen sterk vekt.

Retten slår innledningsvis fast at kapitalisering av menerstatning etter skadeserstatningsloven § 3-2 og menerstatning etter yrkesskade skiller seg fra hverandre på to vesentlig punkter. For det første er kapitaliseringen regulert i lov og forskrift ved yrkesskade, men ikke ved vanlig menerstatning. For det andre kan den skadelidte velge mellom årlige ytelser eller kapitalisering ved yrkesskade, mens menerstatning etter skadeserstatningsloven § 3-2, etter samme lovs § 3-9 som hovedregel skal utbetales som en engangs-erstatning.

Ved Høyesteretts avgjørelse i Rt. 1977 s. 782 (Pallas-dommen) ble, med bakgrunn i lovens forarbeider, prinsippet om at menerstatningen skulle beregnes med utgangspunkt i yrkesskadeerstatningen tillagt en tredjedel, kapitalisert ut ifra skadelidtes alder på ulykkestidspunktet, men folketrygdens grunnbeløp på beregningstidspunktet, fastslått. Høyesterett understreket den gang at erstatningen lå under domstolenes frie skjønn, og at denne sjablongmessige beregningsmåte bare kunne gi en grovt skissemessig antydning om erstatningsnivået. Det er hverken tvilsomt eller omstridt at i den senere rettspraksis er utmålingen blitt langt mer ensartet og sjablongmessig enn disse uttalelsene pekte i retning av.

Ved Høyesteretts avgjørelse Rt. 1981 s.138 (Sevaldsen-dommen) tok Høyesterett standpunkt til en rekke erstatningsrettslige spørsmål i forbindelse med en 18 år gammel mann som ved en ulykke var blitt 100 prosent invalid. Her ble kapitaliseringsrenten satt til 6 prosent som var lik den Rikstrygdeverket anvendte. Det ble uttalt om en referanse til Pallas-dommen at: "Jeg forstår den på samme måte som den ankende part, dvs. at med

"kapitaliseringsfaktoren" alene siktes til det antall år som kapitaliseringen skal skje over, og ikke til rentefoten. For denne vil det likhet med grunnbeløpet,- være forholdene på domstidspunktet som vil være av interesse". Som det fremgår av denne uttalelsen dreier dette seg om tidspunktet som er utgangspunkt for beregningen, og ikke spørsmålet om hva som ligger fast og hva som ved rettspraksis kan endres i takt med utviklingen.

Ved Høyesteretts avgjørelse Rt. 2000 s. 441 (Kåsa-dommen) ble prinsippet om at menerstatning normalt skal utmåles sjablongmessig og at det er et behov for standardiserte regler ytterligere knesatt. Men problemstillingen var den konkrete skade holdt opp mot yrkesskadetrygdens sjablongmessige invaliditetstabell, ikke spørsmålet om kapitaliseringsfaktorene. Dette ble også bekreftet ved Høyesterett avgjørelse HR-2015-1362-A, hvor forøvrig særlig det forhold at også menerstatning skal vurderes etter differanseprinsippet, ble slått fast.

Saksøker har vist til en dom ved Borgarting lagmannsrett (LB-2012-115118), hvor det for kapitalisering av yrkesskadetrygd, ble slått fast den forskriftmessige fremgangsmåte er gyldig selv om beregningen i samsvar med forskriftenes kapitaliseringsfaktorer gav et urimelig resultat. Som nevnt ble saken ble ikke sluppet igjennom til behandling i Høyesterett. Retten kan ikke se at denne dommen er særlig relevant, og viser til at det som allerede er nevnt, om at denne kapitaliseringen er forskriftregulert, og at skadelidte her har et valg mellom en kapitalisering eller en årlig utbetalt ytelse.

Voldgiftsavgjørelsen RG. 1995 s. 1021 har større betydning. Selv om det er voldgiftsdom, må den anses å være et dekkende uttrykk for gjeldende rett. Retten viser til at saksøkte var et av landets største forsikringsselskaper. Retten viser videre til at voldgiftsretten foruten en høyesterettsdommer bestod av de to mest sentrale professorer innenfor erstatningsrett og trygderett. I denne avgjørelsen ble renten ved kapitalisering av menerstatning løsrevet fra yrkesskadeerstatningen forskriftregulerte kapitaliseringsrente. Spørsmålet om en tilsvarende løsrivelse av tabellene for gjenstående alder er ikke berørt i avgjørelsen.

I storkammedommen Rt. 2015 s.1203 er den generelle kapitaliseringsrente ved erstatningssaker gjenstand for en meget grundig drøftelse. Her ble kapitaliseringsrenten regulert ytterligere ned til 4 prosent, og menerstatning er her med blant de forskjellige typer erstatning uten noen særbehandling. Retten ser denne dommen som en bekreftelse på at voldgiftsdommen var et uttrykk for gjeldende rett. Da dommen ikke spesielt dreier seg om menerstatning, synes voldgiftsdommen å gi mer konkret veiledning i den foreliggende sak enn den etterfølgende høyesterettsdom.

Idet retten altså legger til grunn at voldgiftsdommen er et uttrykk for gjeldende rett, blir spørsmålet om prinsippet i dommen også tilsier en regulering av gjenstående levealder, eller om det forhold at dette ikke ble tvistegjenstand ved denne avgjørelse, viser at dette er en helt uaktuell problemstilling.

Retten kan ikke se at det skaper praktiske beregningstekniske problemer å regne gjenstående levealder ut ifra dagsaktuelle dødelighetstall. Det er ikke tale om en individuell vurdering av leveysiktene, men bare spørsmål om å bruke SSBs oppdaterte dagsaktuelle tabell istedet for en foreldet tabell. Dette er meget enklere enn å finne kapitaliseringsrenten, hvor skiftende konjunkturer gjør det hele både mer usikkert og mer ustabil, og hvor problemet ved at man må vurdere når rentenivået og de økonomiske prognosene har endret seg så mye at man også må foreta en generell endring av kapitaliseringsrenten, kommer i tillegg.

Det forhold at spørsmålet om levealder ikke har vært opp i rettspraksis, kan ha sin forklaring i at den alminnelige rettsoppfatning er at det ikke er adgang til en slik endring. Men det kan også være rent tilfeldig. En mulig mer sosiologisk forklaring kan være at de største erstatningsbeløp inntreer når skadelidte er ung, en situasjon hvor kapitaliseringsrenten får meget stor betydning, mens forskjellene på tabellene for gjenstående levetid gir prosentvis mindre utslag, mens det særlig er for de eldre skadelidte at det gir store prosentvise utslag hvor dagsaktuelle levealdersberegningene er.

Retten er enig med saksøker i at rent systematisk vil en bruk av dagsaktuelle levealderstabeller fremfor en foreldet tabell, ikke innebære noen særstilling for utmålingen av menerstatningen, men tvert imot at denne utmålingen på dette punkt bringes mer overensstemmelse med erstatningsutmålingsreglene generelt.

På bakgrunn av disse argumenter kan retten ikke se annet enn at gjeldende rett må være at det grunnlag som gir et faktisk mest mulig korrekt resultat legges til grunn, nemlig i kapitalisering på grunnlag av SSBs aktuelle levetidstabeller. Det er da ikke omstridt at selve beregningen vil bli det beløp i menerstatning som saksøker krever, nemlig avrundet kr. 225.000.

Oppreisning

Retten legger til grunn at uaktsomheten ved påkjørselen må anses som meget grov. Selv om detaljene omkring ulykken ikke har vært mulig å klarlegge, må det være tilstrekkelig å slå fast at saksøker gikk på fortauet da hun ble kjørt ned, at fortauet var på motsatt side av veien i forhold til der bilen skulle ha kjørt, og at bilføreren stakk fra stedet, selv om det er meget sannsynlig at han eller hun forstod at en alvorlig ulykke hadde funnet sted.

Retten viser til Høyesteretts avgjørelse Rt. 2009 s. 6 (Parkeringsplass-dommen) hvor oppreisningsbeløpet ble satt til kr. 75.000. Retten viser videre til Høyesteretts avgjørelse Rt. 2008 s.1360 hvor det ble gitt oppreisning til hver av de skadelidte på kr. 30.000. Den siste avgjørelsen sier noe om et normalt nivå for oppreisning ved uaktsomhet i trafikken. Parkeringsplassdommen var klart mer alvorlig enn den foreliggende sak. Uaktsomheten grenset her til forsett, idet skadelidte ble kjørt ned under en konflikt om hvem som skulle

ha en parkingsplass og skadevolder visste at skadelidte hadde stilt seg på denne plassen. Skadefølgene ble også meget alvorlige. Oppreisningen i den foreliggende sak må derfor ligge på et nivå mellom disse to sakene. Når det beløpet justeres i forhold til den generelle justering av oppreisningsbeløpet som har funnet sted mellom 2008/2009 og i dag, synes kr. 80.000 som godtatt av saksøkte, å være et korrekt beløp.

Advokatutgifter forut for stevning

Det er ikke omstridt eller tvilsomt at saksøker skal ha erstattet de nødvendige advokatutgifters forut for stevning ble utarbeidet. Retten er enig med saksøkte i at kr.80.000 synes noe høyt i forhold til hva som normalt skulle være nødvendig i personskadesaker. Det eneste spørsmålet hvor denne saken skiller seg markert ut fra helt ordinære personskadesaker, er den prinsipielle konflikt omkring kapitaliseringen av menerstatningen, men dette er et spørsmål som etter rettens oppfatning virker noe kostnadsdrivende i forhold til saksomkostningene ved retten, ikke i forhold til kontakten om et erstatningsoppgjør i forkant av at en rettslig tvist er et faktum. Retten setter derfor beløpet til kr. 60.000. I domsslutningen tas også dette beløpet med i totalbeløpet for økonomisk erstatning.

Saksomkostninger

Saken er etter dette dels vunnet, dels tapt for partene, og de skal bære hver sine omkostninger etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2. Retten kan ikke se at noen av unntaksbestemmelsene fra hovedregelen bør eller kan få anvendelse i denne saken.

Domsslutning:

- 1. Trafikksforsikringsforeningen betaler [redacted] økonomisk erstatning kr.920.000,- –kronernihundreogtyvetusen00/100 med tillegg av lovens rente fra fra forfall og til betaling skjer.**
- 2. Trafikksforsikringsforeningen betaler [redacted] [redacted] [redacted] menerstatning kr.225.000,- -kronertohundreogtjuefemtusen00/100 med tillegg av lovens rente fra forfall og til betaling skjer.**
- 3. Trafikksforsikringsforeningen betaler [redacted] oppreisning kr. 80.000,- - kroneråttitusen00/100- med tillegg av lovens rente fra forfall og til betaling skjer.**
- 4. Beløpene i postene 1, 2 og 3 forfaller til betaling 2 –to- uker fra forkynnelsen av denne dom.**

5. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Retten hevet

K.E. Strøm

K.E.Strøm

Rett kopt:
11/9-15
JMT

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

